

УДК 544.7:378.4(477.85)ЧНУ „1947/1955”

© Кобітович О.М., Халавка Ю.Б., 2014

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВІДКРИТТЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КОЛОЇДНА ХІМІЯ ТА НАНОХІМІЯ» В ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Розкрито важливу роль підготовки фахівців з колоїдної хімії та нанохімії на сучасному етапі розвитку науки та технології. Показано історичні аспекти відкриття спеціальності 8.04010106 «Колоїдна хімія та нанохімія» за ОКР «магістр». Представлено архівні факти про діяльність кафедри колоїдної хімії у Чернівецькому державному університеті протягом 1947 – 1955 років. Висвітлено життєвий шлях працівників і аспірантів кафедри колоїдної хімії.

Ключові слова: колоїдна хімія, нанохімія, спеціальність, історія науки.

Створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій визначене одним із стратегічних пріоритетних напрямів розвитку економіки України на 2011 – 2021 роки та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012 – 2016 роки. Для реалізації державної політики в цьому напрямку у 2009 році Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову науково-технічну програму "Нанотехнології та наноматеріали" на 2010 – 2014 роки, фінансування якої було передбачено на рівні близько 2 млрд. грн [1].

Одним із завдань цієї Програми є розробка нових підходів до підготовки кваліфікованих спеціалістів з питань розв'язання наукових, технологічних і виробничих проблем розвитку нанотехнологій і виготовлення нових наноматеріалів. Програмою заплановано створити спеціальну систему підготовки дослідників, матеріалознавців і технологів, які володіють міждисциплінарними фундаментальними знаннями і вмінням працювати на сучасному спеціальному обладнанні, зокрема, передбачено створення у вищих навчальних закладах науково-навчальних центрів підготовки та підвищення кваліфікації фахівців галузі нанотехнологій та виготовлення наноматеріалів.

З 2012 року до «Переліку пріоритетних напрямів освіти і науки щодо навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном» вноситься напрям колоїдна хімія та нанохімія [2].

У 2014 році в Інституті біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету вперше в Україні розпочато

підготовку фахівців за спеціальністю 8.04010106 «Колоїдна хімія та нанохімія» за ОКР «Магістр» (галузь знань 0401 Природничі науки). Базовою для їх підготовки є кафедра неорганічної хімії твердого тіла та нанодисперсних матеріалів. Наукові розробки працівників цієї кафедри безпосередньо пов'язані з дослідженням напівпровідникових макро- та нанокристалів і тонких плівок.

З нагоди відкриття нової спеціальності доречно пригадати, що з 1947 по 1955 р.р. як окремий навчальний підрозділ на хімічному факультеті Чернівецького державного університету існувала кафедра колоїдної хімії. Уже тоді випускникам хімічного факультету 1950 – 1955 р.р. присвоювали кваліфікацію «Хімік» зі спеціалізацією «Колоїдна хімія». Такі дипломи отримали 27 випускників хімічного факультету. У 1950 р. Зубкова Олена Іванівна (диплом з відзнакою), Звездов Анатолій Зіновійович, Іващенко Марія Іванівна, Тарханова Інна Георгіївни, Сінченко Олександра Іванівна, Шляпіна Ренета Олександрівна; у 1951 р. Альтшулер Альфред Наумович, Андрошенко Валентина Григорівна, Букс Ревека Лазарівна, Іосевич Марія Самойлівна, Нікора Людмила Василівна, Ройтман Рувін Липович (диплом з відзнакою), Ройтман Сірка Абрамівна; у 1952 р. Букреєва (Удовікіна) Анастасія Василівна, Дорфман Етель Михайлівна, Купершміт Міра Лазарівна (пізніше к.х.н., м. Москва), Смелянська Берта Лазарівна, Шварцбург Берта Дмитрівна; у 1953 р. Альбота Надія Корнеліївна, Харитон Хаїм Шльомович, Сирота Михайло Филипович, Акерман Анатолій Борисович, Крупник Золя Йосипівна; у 1954 р. Александрович Емілія

Львівна (диплом з відзнакою), Кавазова Людмила Георгіївна (диплом з відзнакою, призначення на роботу в АН СРСР, м. Київ), Фінгерова Ося-Мая Соломонівна (диплом з відзнакою), Шабанова Антоніна Іванівна (пізніше науковий працівник кафедри аналітичної хімії ЧДУ) [3 – 7].

Д.т.н., професор Морозов О. О.[9]

Завідувачем кафедри колоїдної хімії був **доктор технічних наук, професор Олександр Олександрович Морозов**. Він прибув до Чернівецького державного університету в 1947 році згідно з розпорядженням Міністерства вищої освіти СРСР за № 729 [8]. У цьому ж році при ЧДУ і була відкрита кафедра колоїдної хімії.

Народився Олександр Олександрович у 1907 році в місті Омську. Батько був юристом, мати – домогосподаркою. Середню освіту він розпочав у реальному училищі дореволюційної Росії і закінчив у радянській школі. У 1926 році був зарахований студентом Омського медичного інституту. Будучи студентом, Олександр працював препаратором кафедри загальної хімії. Знайомство з хімією визначило його наукові інтереси на все життя. Свою першу наукову працю «Хлорирование известнякового молока для получения хлоратов» Олександр Олександрович виконав у 1929 році, будучи студентом 4 курсу медичного інституту.

З січня 1930 року Морозов О. О. працює старшим лаборантом кафедри загальної і колоїдної хімії Уральського хіміко-

технологічного інституту м. Свердловська. Тут він починає інтенсивну наукову і педагогічну роботу (проводить зі студентами практичні заняття з колоїдної хімії). За сумісництвом він працює в Уральському науково-дослідному інституті, спочатку лаборантом, а потім працівником електрохімічної лабораторії.

У 1931 році Олександр Олександрович переїхав до Москви, де почав працювати науковим працівником у лабораторії фізичної та колоїдної хімії Центрального науково-дослідного інституту шкіряної промисловості, а з грудня 1932 року Морозов – асистент кафедри фізичної та колоїдної хімії Всесоюзного інституту шкіряної промисловості та завідувач лабораторії. Тут він почав читати і лекційні курси. У 1932 – 1935 р.р. за сумісництвом проводить заняття з фізичної та колоїдної хімії у Московському хіміко-технологічному інституті харчової промисловості, у Промакадемії легкої індустрії та у Науково-дослідному інституті м'ясної промисловості.

За цей період О. О. Морозов надрукував два навчальних посібники – «Практикум по коллоидам» і «Практикум по физической химии». За активну наукову і педагогічну діяльність у 1935 році його кандидатуру було висунено на присвоєння звання доцента, але у зв'язку з його арештом органами НКВД ця справа була призупинена і забута. Судові органи визнали його невинним і звільнили. У тому ж 1935 році Морозов переходить на роботу в м. Воронеж, де працює консультантом в Інституті колоїдної хімії й одночасно веде науково-дослідницьку роботу на підприємстві «Сахаротрест». З 1936 по 1945 рік він живе й працює в м. Іваново – спочатку науковим працівником у лабораторії лаків і фарб, а потім керівником фізико-хімічної групи в Івановському науково-дослідному інституті бавовняної промисловості (ІвНДІ).

Восени 1938 року Морозов О. О. захистив кандидатську дисертацію в Білоруському державному університеті. Літом 1941 року був обраний доцентом кафедри загальної хімії Івановського державного медичного інституту, де продовжував працювати за сумісництвом. Основним місцем роботи в цей період був Івановський науково-дослідний технічний інститут. У зв'язку з Другою світовою війною та скороченням обсягу теоретичних наукових досліджень основним місцем його роботи стає Івановський

державний медичний інститут, де він є завідувачем курсу фізичної і колоїдної хімії, а в ІвНДІ продовжує вже працювати за сумісництвом. Вчене звання доцента йому присвоєно у 1943 році. У м. Іваново він працює до травня 1945 року, потім його переводять у Московський зоотехнічний інститут конярства на посаду завідувача кафедрою неорганічної й аналітичної хімії; також виконує один рік обов'язки декана інституту.

Захист докторської дисертації на здобуття доктора технічних наук відбувся у 1945 р. у Московському текстильному інституті. Це був результат його наукових досліджень, які він проводив у 1936 – 1945 р.р. Учений ступінь доктора технічних наук і звання професора кафедри неорганічної й аналітичної хімії Олександр Олександрович отримав у 1946 р. Його наукові дослідження в цей період стосувалися технології виробництва та фарбування натуральних волокон.

За словами О. О. Морозова, у Московському зоотехнічному інституті конярства не було належних умов для виконання науково-дослідницьких робіт, тому він прийняв пропозицію д.г.н., професора, ректора Чернівецького державного університету Павла Каніболоцького і перейшов на роботу в ЧДУ завідувачем новоствореної кафедри колоїдної хімії.

У 1955 – 1956 р.р. він одночасно завідує і кафедрою неорганічної хімії ЧДУ, яка тепер є базовою зі спеціальності «Колоїдна хімія та нанохімія». На той час його наукові інтереси були пов'язані з дослідженням мінеральних покладів Чернівецької області [10]. У 1955 р. виконував також обов'язки декана хімічного факультету ЧДУ.

За період роботи в Чернівецькому державному університеті О. О. Морозов показав себе вмілим організатором та керівником. Читав колоїдну хімію і спецкурс з цієї дисципліни, неорганічну хімію для студентів 1 курсу та історію хімії для студентів 5 курсу на високому методологічному рівні.

Олександр Олександрович був людиною з широким науковим кругозором і великим педагогічним досвідом роботи у вищих навчальних закладах. Він досконало володів лекторською майстерністю, умінням передавати знання. Його лекції захоплювали слухачів глибиною наукової думки, своєрідним підходом до викладання, новизною наукових

Д.т.н. професор Морозов О. О. [9]

пошуків. Під час викладання він мислив разом зі студентами, висловлював своє бачення неоднозначних моментів науки. Кожну проблему, яку він висвітлював, намагався переконливо аргументувати й узагальнити, тому його лекції формували у студентів навички творчої наукової роботи. Він старанно передавав свої знання молодшому поколінню.

Професор Морозов – автор 60 наукових праць. Наукові дослідження за час роботи в ЧДУ в основному стосуються питань будови гелів агар-агару і впливу поверхнево-активних речовин на їх властивості. Морозовим зі співробітниками встановлена здатність спиртів (метилового, етилового та бутилового) збільшувати розчинність агар-агару та його дегідратацію [11]. Ним написаний практикум з фізичної хімії колоїдів (рукопис мав 720 сторінок) та лекційний курс з історії хімії (775 сторінок), за якими студенти на той час вивчали ці дисципліни.

З 1950 по 1955 рік його аспірантами були Мелешенко Юрій Миколайович (1947), Меренфельд Зінаїда Лазарівна (1948), Ставров Степан Миколайович (1952), Шабанова Антоніна Іванівна (1954). Мелешенко Юрій Миколайович, один із шести (!) випускників хімічного факультету 1947 року, був надзвичайно талановитою людиною. Він знав 5 мов, програми третього і четвертого курсів

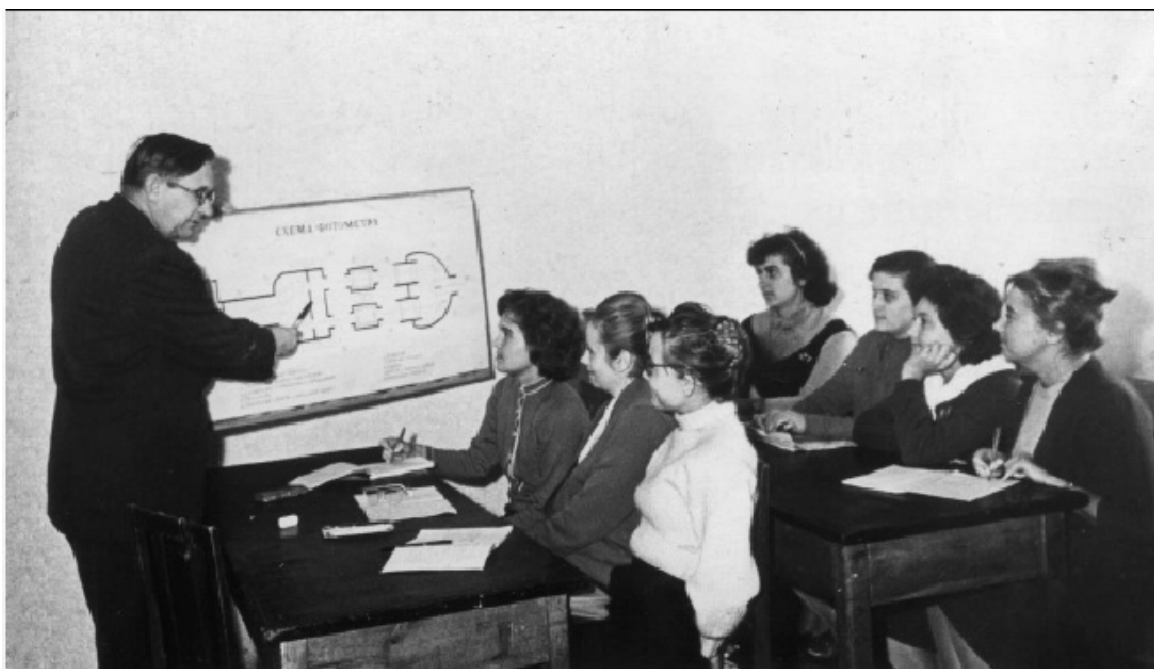
оволодів за один рік. По завершенні навчання з відзнакою йому присвоєно кваліфікацію асистента та наукового працівника. Він вступив до аспірантури на кафедру колоїдної хімії до професора О. О. Морозова. Але закінчити аспірантуру йому не пощастило. Для продовження навчання у аспірантурі йому поставили вимогу відмовитися від рідної матері, яку звинуватили у «співчутті українським буржуазним націоналістам», заарештували та репресували. Його мати була викладачем української мови і літератури Чернівецького медичного інституту, освіченою та інтелігентною людиною. Як відомо зі спогадів його друзів – доц. Р. Ф. Бойчука і М. Ф. Хохол – Юрій змушений був виїхати на Донбас. Там працював у школі вчителем хімії та фізики, а потім переїхав на Урал, ближче до матері, де незабаром трагічно загинув [3, 12]. Ставров Степан Миколайович єдиний з аспірантів Морозова О.О., який виконав і захистив кандидатську дисертацію. Пізніше став д.х.н., професором кафедри фізичної хімії хімічного факультету Кишинівського державного університету [12].

О. О. Морозов брав активну участь у громадському житті хімічного факультету та університету. Був головою ради наукового студентського товариства Чернівецького дер-

жавного університету, головою Чернівецької секції хімічних наук Всесоюзного товариства з розповсюдження політичних і наукових знань, два роки призначався головою державної екзаменаційної комісії хімічного факультету ЧДУ.

Проте, через напружені стосунки з тодішнім ректором ЧДУ К. М. Леутським Олександр Олександрович у 1956 році звільняється з університету. У тому ж році він обирається за конкурсом завідувачем кафедри аналітичної хімії Одеського державного університету. Тут під його керівництвом з 1956 по 1968 рік активно впроваджується науковий напрямок «Хроматографічний аналіз і теоретичне обґрунтування процесів іонного обміну на рідких і твердих іонітах» [9].

З 1957 по 1962 р.р. він – декан хімічного факультету Одеського державного університету. У той час (1960) зусиллями ректора університету професора Юрженка О. І. була створена нова кафедра – кафедра фізико-хімії полімерів і колоїдів. З 1957 по 1961 роки Морозов О. О. очолював Одеське правління Всесоюзного хімічного товариства ім. Д. І. Менделєєва. Останні роки життя працював завідувачем кафедри і деканом хімічного факультету Калінінградського державного університету [9].

Лекція проф. Морозова О. О. з курсу фізико-хімічних методів аналізу для фуркантів кафедри аналітичної хімії ОДУ [9]

На кафедрі колоїдної хімії Чернівецького державного університету працювала також **кандидат хімічних наук, доцент Руді (Льова) Віра Петрівна**. Вона була головним фахівцем у галузі колоїдної хімії ЧДУ. Вся її наукова і педагогічна діяльність пов'язана з проблемами цього розділу хімічної науки.

К.х.н. доцент Руді В. П.
(з архіву д.х.н. проф. Тевтуля Я. Ю.)

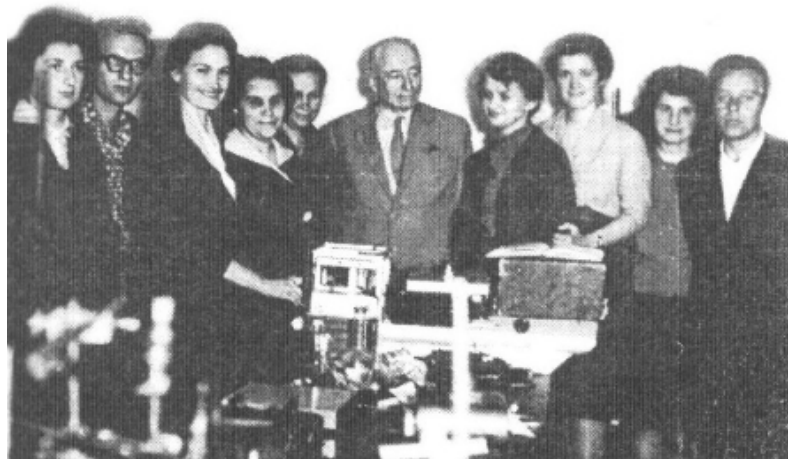
Народилася Віра Петрівна 1 листопада 1918 року в місті Славгород Алтайського краю [13]. Її батько – інженер залізничних доріг, мати – медпрацівник. Дитячі роки Віра провела в Омську, де в 1932 році здобула семирічну освіту. Восьмий клас і чотири курси робітничого факультету вже закінчувала в м. Ртищево Саратовської області, куди батька перевели на роботу. З 1935 по 1940 рік навчалась на хімічному факультеті

Саратовського державного університету ім. Чернишевського.

Після закінчення університету з 1940 по 1945 рік працювала начальником хімічної лабораторії 4-го воєнізованого гірничорятувального загону Міністерства кольорової металургії. У 1945 р за сумісництвом працювала викладачем Свердловського металургійного технікуму. Наступних два роки її трудова діяльність пов'язана з Московським зоотехнічним інститутом конярства, де вона працювала асистентом кафедри неорганічної й аналітичної хімії, якою завідував її дядько професор Морозов О. О.

У 1947 р. разом з проф. Морозовим О. О. Віра Петрівна переходить на роботу до Чернівецького державного університету. Працює асистентом кафедри колоїдної хімії, де виконала кандидатську дисертацію, яку захистила у 1954 році. У 1957 році вона обирається доцентом кафедри фізичної хімії.

Віра Петрівна володіла винятковим даром лекторської майстерності. Навіть складні розділи хімічних наук вона читала доступно і переконливо. Читаючи лекції, Віра Петрівна передавала студентам не тільки певні знання, але й навчала їх мистецтву наукового мислення. Її лекції користувались неабиякою повагою слухачів. Вона вела практичні та лабораторні заняття з колоїдної хімії, читала лекційні курси з колоїдної хімії, фізичної хімії і хімії високомолекулярних сполук для студентів хімічного, біологічного та географічного факультетів. Керувала дипломними і курсовими роботами. Під її керівництвом виконано три кандидатських дисертації.

Квітень 1962 р. Доцент Руді В. П. (четверта справа), к.х.н. Лопушанська О. І., професор Памфілов А. В. зі своїми студентами – дипломниками [12]

Наукові роботи В. П. Руді присвячені вивченню фізико-хімічних властивостей і адсорбції поверхнево-активних речовин. Нею опубліковано 105 наукових праць і 5 авторських свідоцтв. Вона керувала також кількома господарсько-договірними темами, які успішно пройшли випробування і впроваджені у виробництво [14].

У 1990 р. В. П. Руді вийшла на пенсію. Померла у березні 2006 року, похована у Чернівцях на Руському кладовищі.

Співробітником кафедри колоїдної хімії ЧДУ була також кандидат технічних наук, доцент **Іванчева Єлизавета Геннадіївна**.

Вона прибула до Чернівецького державного університету разом зі своїм чоловіком професором Памфіловим А. В. Єлизавета Геннадіївна народилася 26 квітня 1902 року в селі Домно Ярославської області у родині службовців. У 1912 році закінчила сільську школу, а пізніше – Костромську гімназію (1912 – 1913), Івановську школу II ступеня (1919), природничий факультет Івановського педагогічного інституту (1921 – 1923) і хімічний факультет Іваново-Вознесенського політехнічного інституту (1923 – 1930).

Після інституту працювала асистентом кафедри технології ліків і фарб у Івановському хіміко-технологічному інституті, викладачем хімії в Івановському медичному інституті, викладачем неорганічної хімії в Івановській вищій комуністичній школі. Ще будучи студенткою Іваново-Вознесенського політехнічного інституту (1925), почала науково-дослідну роботу під керівництвом професора А. В. Памфілова. За результатами цієї роботи кваліфікаційна комісія ККТП СРСР 13.11.1935 року присвоїла їй звання доцента. У 1937 році в Івановському хіміко-технологічному інституті захистила дисерта-

цію на науковий ступінь кандидата технічних наук «Дослідження оксидів свинцю як лакофарбових продуктів». Далі продовжувала працювати у Державному науково-дослідному інституті колоїдів м. Воронеж, Горьківському індустріальному інституті ім. Жданова.

Іванчева Є. Г. читала лекційні курси з технології плівкоутворення лакових покриттів, з колоїдної, неорганічної, фізичної хімії, хімії високомолекулярних сполук. Керувала лабораторними практикумами з цих дисциплін. Її науковим інтересом було дослідженням окиснення лакових покриттів на основі рослинних олій – соняшnikової, конопляної, лляної. Опублікувала 35 наукових праць.

У 1953 – 1954 навч. р. Єлизавета Геннадіївна завідувала кафедрою фізичної хімії. До липня 1971 року Іванчева Є. Г. працювала на кафедрі фізичної хімії і була звільнена з роботи у зв'язку з виходом на пенсію [16].

У 1955 році кафедра колоїдної хімії була реорганізована в лабораторію колоїдної хімії і приєднана до кафедри фізичної хімії. У 1963 році з ініціативи тодішнього декана хімічного факультету професора А. В. Домбровського за згодою декана біологічного факультету доцента В. О. Воскобойникової і ректора університету професора К. М. Леутського у III навчальному корпусі відбулося територіальне розмежування факультетів. На хімічному факультеті відбувся також перерозподіл поверхів і приміщень між кафедрами. Саме тоді лабораторію колоїдної хімії з приміщення № 79 перемістили в приміщення № 45 поверхом нижче [12].

Після об'єднання кафедр напрям колоїдної хімії очолювала доц. Руді В. П. Нею був розроблений і читався лекційний курс з колоїдної хімії, лабораторний практикум враховував сучасні досягнення колоїдної хімії, хімії високомолекулярних сполук. Під керівництвом Віри Петрівни у лабораторії колоїдної хімії велися наукові дослідження, що стосувалися питань регулювання стійкості дисперсних систем, особливо природних мінералів, латексів, структури розчинів ПАР та полімерів.

Після виходу на пенсію к.х.н. доц. Руді В. П. лекційний курс і лабораторні заняття з колоїдної хімії проводив к.х.н., доц. Воевідка С. Д., а потім к.х.н., доц. Сліпенюк Т. С.

Чернівці, 1956 р. (зліва направо): М. І. Ганущак, Я. Мазуркевич, Є. Г. Іванчева, Г. Пилюгін, М. Домбровський, Ю. Аршанський [15]

1956 – 1961 р.р. Серед професорсько-викладацького складу:
Руді В. П. (верхній ряд справа) та Іванчева Є. Г. (другий ряд по центру).
Серед випускників 1961 року: Воевідка С. Д.(нижній ряд справа) [12]

У 70 – 90-х роках минулого століття у лабораторії колоїдної хімії, крім навчальних занять студентів, проводилася плідна науково-дослідна робота. Науковим напрямком лабораторії було регулювання стійкості дисперсних систем за допомогою водорозчинних полімерів та поверхнево-активних речовин. Ці роботи мали велике значення для розробки теоретичних основ взаємодії дисперсних частинок у рідкому середовищі.

Практичним утіленням цього наукового дослідження була інтенсифікація процесів освітлення кристалізаційних розчинів від частинок глинистих шламів, очистки води. За цей період виконано багато дипломних і курсових робіт, надруковано десятки наукових праць, видано навчальні та методичні посібники з колоїдної хімії для студентів природничого напрямку [14].

У сучасній лабораторії колоїдної хімії Інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича студенти різних спеціальностей (хіміки, біологи, біотехнологи, агрохіміки, технологи харчової промисловості) знайомляться із закономірностями поверхневих явищ, з проблемами утворення і стійкості дисперсних систем та їх властивостями, з основами реології. Тут працюють також магістри нової спеціальності «Колоїдна хімія та нанохімія».

Важко не погодитися зі словами к.х.н., доцента Червенюка Григорія Івановича: «Історія – невичерпне джерело знань. Вона як сонце, що сходить, освітлює людині шлях крокування по складних сходах її життя» [10]. Вважаємо за необхідне продовжувати традицію вшанування натхненої праці хіміків – викладачів і науковців різних поколінь нашого університету, бо їх діяльність гідна наслідування теперішніми та майбутніми хіміками.

Список літератури

1. Постанова КМУ від 28.10.2009 р., № 1231, м. Київ. «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми "Нанотехнології та наноматеріали" на 2010 – 2014 роки»
2. Наказ МОН України від 01.03.2013 р. «Про затвердження Переліку пріоритетних напрямів освіти і науки для навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном».
3. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Накази по Чернівецькому університету – 1950. – Т. I. – С. 176, 180.
4. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Накази по Чернівецькому університету – 1950. – Т. II. – С. 89.
5. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Накази по Чернівецькому університету – 1951. – Т. II. – С. 57.
6. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Накази по Чернівецькому університету – 1952. – Т. II. – С. 70.
7. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Накази по Чернівецькому університету – 1953. – Т. II. – С. 129.
8. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Відділ кадрів. Особова справа № 92. – 1956. – 77 – 78 с.
9. Історія хімічного факультету. 1865 – 2005 / Кол. авт.: С. А. Андронаті, І. С. Волошановський, З. І. Жиліна та ін.; Відп. ред. В. В. Менчук. Одеса: Астропринт, 2006. – 168 с.
10. Червенюк Г. І. Історія хімічної освіти на Буковині. – Чернівці: Прут, 2001. – 272 с.
11. Турченко Я. И. Основные пути развития общей, неорганической и физической химии на Украине (XIX ст. и первая половина XX ст.). – К.: Изд. КГУ им. Т. Г. Шевченка, 1957. – 435 с.
12. Толочко А. Ф. Спогади про хімічний факультет Чернівецького державного університету (1956 – 2002). – Чернівці: Рута, 2004. – 240 с.
13. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Відділ кадрів. Особова справа № 100. – 1990. – 56 с.
14. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Накази університету по НДЧ. – 1990.
15. Професор Микола Ганущак. Вчений. Учитель. Людина. Колективний портрет за спогадами сучасників. – Чернівці: Місто, 2012. – 192 с.
16. Архів ЧДУ імені Юрія Федьковича. Відділ кадрів. Особова справа № 96. – 1971. – 147 с.

Summary

Kobitovych O. M., Khalavka Yu. B.

HISTORICAL ASPECTS OF OPENING SPECIALTY "COLLOID AND NANOCHEMISTRY" IN CHERNIVTSI UNIVERSITY

Reveals the important role of training in colloid chemistry and nanochemistry at the present stage of development of science and technology. Showing historical aspects of opening a specialty 8.04010106 "Colloid chemistry and nanochemistry" at level "master". Presented archival facts about the activities of the Department of Colloid Chemistry at Chernivtsi State University during 1947 - 1955 years. Deals with life staff and graduate students of the Department of Colloid Chemistry.

Key words: colloid chemistry, nanochemistry, specialty, history of science.